

Никогаш не сум видел викииншки брод

СОФИЈА ГУРОВСКА

Сликарот и графичар Илија Пenuшлиски (1947), кој две децении исклучиво му е посветен на ликовното создавање, утрвечер во 19 часот во Галеријата на ДЛУМ – Студио Пановски ја отвора својата четврта самостојна изложба.

● Повод за овој разговор е изложбата што утрвечер се отвара во галеријата „Студио Пановски“. Од вашата последна самостојна изложба изминаа пет години. Што во меѓувреме се случуваше во вашето сликарство?

– Морам да кажам, без некаква лажна скромност и со чувство на задоволство, дека ова беа години на интензивна работа. Ми се чини дека резултатот е видлив: до слика доаѓам побрзо, на ателието ретко му се случува да биде празно, а старите слики подесно ги заборавам.

Јас не сметам дека самостојни изложби треба често да се прават. Не сум истиот човек од пред десетина или петнаесет години, но нема сомневање дека, по однос на минатата година, сум помалку или повеќе истиот. Една или две години се кус период за да се покаже нешто ново. Со други зборови, самостојните изложби треба да се прават тогаш кога ќе откриете во себе некои значајни промени, кога во вашиот светоглед влегуваат нови феномени, кога дел од претходните сликарски интереси исчезнал.

Од друга страна, претпоставувам дека во секое сликарско ателие ќе најдете слики што никогаш не биле излагани, што сликарите ги кријат од купувачите. Причините се различни: понекогаш се работи за слика што најавува идни слики, понекогаш тоа е слика што заокружува извесен став или, пак, ги сублимира резултатите од извесен момент во вашата потрага. Сликата може да се чува и поради тоа што содржи некоја добро насликана површина или решение за одредена технолошка промена. Во секој случај, тоа се слики што сте ги одделиле од другите. Ова е изложба на такви слики.

● Изложбата е под наслов „Викинзи, тврдини, светлини“. Зошто токму ваков тематски избор?

– Веднаш да кажам – за мене темата е малку значајна. Тоа е само повод, изговор за творечкиот чин. Еве, да почнеме од Викинзите. На моите слики Викинзи нема. Има бродови сместени во простор од вода и небо каде што границите се нејасни. Тоа се викииншки бродови само затоа што такви никогаш не сум видел. А по малку личат и на птици. Не мислам дека треба да се бара било какво значење во изборот на темата. Сликарството се храни од самото себе – веќе чинот на сликање е доволна тема. Истото важи и за тврдините. Остануваат светлините. Во каталогот на изложбата стои дека се тоа светлини што ми ги раскажа Диме Поповски. Можеби неговото видување на светлините беше причина да направам неколку поинакви слики.

● Говорите за светлина, а вашите слики се темни.

– Мене не ми се чинат темни. Најпосле, темното е услов за постоење на светлото. Спротивставени, тие добиваат во значење. Се зависи од тоа каков став имате кон светлината. Да речеме,

● Темата е само повод за творечкиот чин: на моите слики Викинзи нема. Има бродови сместени во простор од вода и небо, каде границите се нејасни и каде личат и на птици. – Сликарството се храни само од себе. – Никого нема да навредам ако кажам дека сликарството е и занает. – Никој од ова време нема да излезе неизменет. – Филмот и сликарството треба да бегаат од директни врски

ако таа зборува за некакво оптимистичко видување, тогаш ја апсорбира темнината. Ако, пак, светлината е во служба на некакво драматично случување, тогаш го ослободува темното, бега од него. Моите светлини не доаѓаат од препознатлив извор или точка, тие во себе ја носат причината за своето постоење. Би сакал тие да бидат доживевани не како фрлени светлини, туку како светлини што излегуваат од сликата.

● Кога зборувате за сликарството, никаде не ги споменувате зборовите уметност, креација, инспирација. Зошто?

– Па добро, сликарството е уметност. Но, верувам дека никого нема да навредам ако кажам дека сликарството е и занает. Зашто, без занает од високо ниво, нема добро сликарство. Дур би се осмелил да одам дотаму да тврдам дека

она што се нарекува талент, во голема мера е и способност да се владее со занаетот. Притоа, јас никако не ја исклучувам вродената дарба. Таа не може да се научи: или ја имаш или ја немаш. Друго грашање е што вие ќе направите со таа дарба. Познавам сликари кои несомнено ја имале, но не стигнале далеку. Можеби им се случило предолго да чекаат да дојде божјата инспирација. Да се вратиме на оној дел од талентот што јас го нарекувам занает. Тој никако не подразбира само вешта рака, туку и супериорно око и луцидна мисла. Вештата рака не е само рака која го пренесува она што околото го гледа. Таа и самата размислува. Супериорното око не е само објектив кој гледа поточно од очите на другите. Тоа е апарат-чудо кој гледа во функција на сликарската мисла. А луцидната мисла се сведува на едноставното: „она што добро ќе се замисли јасно се изразува“.

● Живееме во време на длабоки промени: општествени, економски, духовни. И ДЛУМ е во процес на реорганизација. Во која мера сето ова влијае врз вашето сликарство?

– Претпоставувам дека никој од ова време нема да излезе неизменет. Одекот на блиските катастрофи не може да ве остави цел. Верувам дека мојот личен придонес во градењето на некаква поинаква стварност е што подобро да ја вршам својата работа. При тоа, сметам дека сликарството треба да се заштити од директните интерференции на духот на времето. Ако во сликарството видливо се читаат траги на политичкиот, економскиот или некој друг вонсликарски момент од времето во кое живееме – тоа е крај на сликарството. Ова никако не значи дека сликарството е над времето, туку едноставно, за да може утре подобро да зборува за тоа време, сликарство-

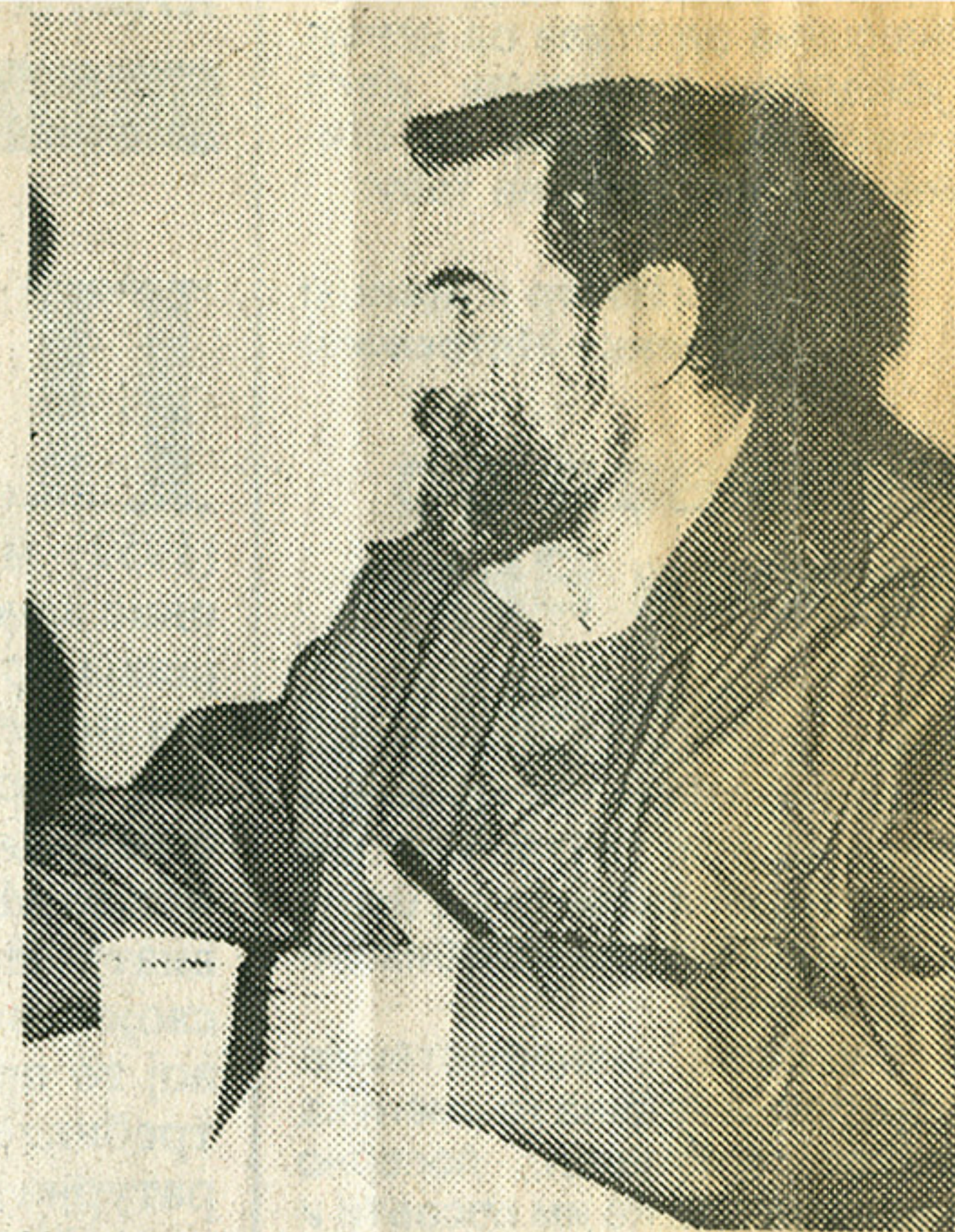
то мора да ја следи својата логика, да гради сопствен паралелен простор.

Што се однесува до ДЛУМ, не верувам дека било која организација или реорганизација може битно да влијае врз претходниот став или да ми помогне на било каков начин. Ако сами не се изборите за своето сликарство, тоа никој не може да го направи за вас. Евентуално признавам само тесно цеховско здружение.

● Изложбата ќе ви биде во галеријата „Студио Пановски“. Тоа е релативно мал салон. Од друга страна, наесен ви претстои изложба во Даут пашиниот амам – Уметничката галерија во Скопје. Во каков однос стојат овие две изложби?

– Со Пановски соработувам подолго време. Првите графики ги печатев во неговото студио. Ми се чини дека со отворањето на галеријата „Студио Пановски“ почнува да се случува еден поинаков однос автор – галерија, одамна познат во другите средини. Врските се од професионален тип, без „клуч“ и без „сентименталности“, како некогаш. Тие ќе траат само до оној момент до кој учесниците играат чиста игра која ги задоволува интересите на двете страни. Во програмата на „Студио Пановски“ не влегуваат само изложбите. Во тек се и финалните подготовки за излегување од печат на првиот број на списанието за визуелни уметности „Валер“.

Од преломот, дизајнот и бројот на репродукциите во каталогот за мојата изложба можеби се насетува дека замислата е тој да биде и дел од тој прв број на списанието, поточно да го најави блокот „Портрет“. Што се однесува до прашањето за „малиот“ простор, одговорот е едноставен: помала галерија ве тера на прецизен, строг избор на слики што ќе ги изложите. И покрај тоа

Илија Пenuшлиски

што оваа галерија не е толку мала за да може да се зборува за камерна изложба, сепак мислам дека таа дава можности за една згусната, стегната изложба. Поголемиот простор нуди поинакви концепции: големи формати, циклус од слики, слики што се дополнуваат или дообјаснуваат. Со други зборови, големиот простор диктира друг тип на кохеренција на изложбата.

● Со оглед на фактот дека е познат вашиот интерес за филмот, вашето долгогодишно ангажирање во Кинотеката на Македонија, дали можат да се изведуваат врски меѓу вашето сликарство и филмот?

– Ако постојат такви врски, одбивам да признаам дека се намерни. На страна теоретските размислувања за блискоста на овие две визуелни уметности, сликарството и филмот треба да бегаат од директни средби. Може да му се случи на сликарството да размислува во секвенци, но тие секвенци, за разлика од филмот, се случуваат одеднаш. Филмот почесто се повикува на сликарството. Но филмските автори што јас ги почитувам поседуваат сопствено филмско сликарство. Џон Форд, на пример, не дава „пет пари“ за Винслоу Хомер и за неговите Индијанци. Ако е погубно во сликарството да се „чита“ литература, тогаш не гледам зошто во него би смеело да се „гледа“ филм ■

И. П. 15.11.92